

Voltooiing van een *mission impossible*

Het monsterschip. Maarten Tromp en de armada van 1639. Luc Panhuysen (Atlas Contact, Amsterdam 2021), 320 blz., € 29,99

Eind november 1637 vaart Maarten Harpertszoon Tromp (1598-1653) voor het eerst als luitenant-admiraal de haven van Hellevoetsluis uit om de Duinkerker kapers en Spanjaarden te bestrijden, die op de Noordzee en in Het Kanaal 'een tweekoppige plaag hebben ontke-tend'. Het lijkt bij voorbaat onbegonnen werk. Hij beschikt over een vloot van slechts twaalf schepen, waarvan bovendien de meeste allesbehalve in topconditie verkeren. Ze zijn vervuild, want zijn voorganger Philips van Dorp (1587-1652) had weinig met 'deze bewerkelijke activiteit'. Ook laat de vaarsnelheid te wensen over. En één schip is zelfs lek!

Tromps wintercampagne met onder meer een blokkade van Duinkerken geeft dan ook weinig reden tot juichen. Hoe anders in 1639, als hij voor de derde keer met hooguit een paar extra schepen buitengaats gaat en opnieuw het kapersnest afsluit. Het lukt hem 22 fregatten die uitbreken op te vangen en te verslaan.

Nog meer succes boekt hij aan het einde van de zomer met het klaren van de moeilijkste klus die hem wordt opgedragen: het tegenhouden van de Spaanse Armada. Deze bestaat uit 23 galjoenen en 52 gevechtsschepen. Ook het aantal personen aan boord (8.000 matrozen en 13.000 soldaten) en de bewapening (ongeveer 2.500 kanonnen) zijn voor hem weinig bemoedigend. Ondanks toezeggingen en beloften (de Zeven Provinciën houden hun hand het liefst op de knip), moet hij het nog altijd met een zeer bescheiden aantal doen.

Maar 'het geheel is meer dan de som der delen', zal ook Tromp vier eeuwen

geleden hebben gedacht. Als de voltallige Spaanse vloot namelijk in de vorm van 'een slordige halve maan' nadert, formeert hij zijn zeventien schepen compact tot een monsterschip. Nog voordat de Spanjaarden in staat zijn adequaat te reageren, opent Tromp het vuur met ketting- en staafkogels. Zijn schepen varen gedisciplineerd achter elkaar aan en schieten de projectielen niet lukraak, maar gericht op het canvas, de masten en de meest kwetsbare delen van de grootste schepen. Hij slaagt erin in het bijzonder het imposante vlaggenschip, waarmee de trotse Don Antonio de Oquendo (1577-1640) zijn Hollandse opponent had willen aftroeven, zwaar te beschadigen.

In de nacht die volgt, valt Tromp opnieuw onverwacht aan met voor de Spanjaarden rampzalige gevolgen. Hij voltooit zijn *mission impossible* in het najaar bij de rede van Duins met de totale vernietiging van de Spaanse vloot, waar de nog resterende schepen voor herstelwerkzaamheden verankerd liggen. Eenmaal weer binnengaats krijgt Tromp de status van een volksheld. Naast zijn zoveelste gouden keten ontvangt hij 'buitgeld' (meer dan een miljoen gulden) en wordt hij verheven in de adelstand. Eveneens gaat hij als weduwnaar een derde huwelijk aan, nu met een twintig jaar jongere vrouw uit een rijk en goed adellijk geslacht. Daarna had hij op zijn lauweren kunnen rusten, maar na verloop van tijd kiest hij toch weer het ruime sop!

Als u *Rampjaar 1672* en *Oranje tegen de Zonnekoning* hebt gelezen, dan weet u al dat Luc Panhuysen een meesterverteller is. Ook in *Het monsterschip*, *Maarten Tromp en de armada van 1639* demonstreert hij zijn verteltalent en slaagt hij erin de lezer zonder een moment van verslapping tot en met de laatste bladzijde te boeien. Soms zelfs lijkt zijn verhaal, wanneer hij bijvoorbeeld de confrontaties op zee beschrijft, op een rechtstreekse reportage met alle *ins and outs*, alsof hij er zelf bij was.

Hoewel de periode waarop de focus ligt amper een paar jaar is, weet Panhuysen er ook veel over te vertellen. Met kennis van zaken besteedt hij aandacht aan tal van verwante onderwerpen. Om er een paar te noemen: de geopolitiek in Europa met

de protestantse Nederlanden en het katholieke Frankrijk als bondgenoten in de oorlog tegen Spanje, dat met Filips IV (1605-1665) 'een imperialistisch reveil' doormaakte. De neutrale rol van Engeland, dat problemen had met de opstandige Schotten en snakte naar Spaanse hulp. Vandaar ook dat de Britten de Spanjaarden bijstonden met het smokkelen van soldaten tijdens de blokkades. De rivaliteit tussen Tromp en zijn viceadmiraal Witte de With (1599-1658). Volgens de auteur verschilden zij sterk van karakter en humeur. De eerste was tamelijk bedachtzaam en pragmatisch ingesteld, de tweede onstuimig en ad hoc handelend, waardoor de samenwerking uiteindelijk ernstige schade opliep. Bijzonder interessant ook is zijn relaas over de armada's ('gewapende vloot' in het Nederlands vertaald), waarvan er vrijwel elk jaar wel één vanuit La Coruna met geld en soldaten naar de Spaanse 'dependance' in Duinkerken vertrok. Een groot probleem was het ronselen van bemanningsleden en militairen, wat vaak met geweld gebeurde en de mannelijke bevolking op het Iberische schiereiland flink uitdunde. Ook over het ruige zee-mansleven vertelt hij tot in detail. Om zelf het een en ander op dat gebied te ervaren maakte Panhuysen met de Stad Amsterdam een zeilreis over de Atlantische Oceaan. Ook waagde hij via een touwladder de gevaarlijke klim naar het kraaiennest hoog in de mast. Het moge duidelijk zijn: voor een goed boek moet een schrijver veel doen!

Gert Moleman

LUC PANHUYSEN
Het monsterschip
 Maarten Tromp en
 de armada van 1639